

Айсны

Арестубликате ҳәынтықаррате усхәартта «Айснымедиа»

2024 ш. март 28 № 20-21 (21 528)

Зегыи иахзеиңшү агәырса

■ Айсны икоу Урыстәыла Ацхажәэртәх түхәәптәарада абартамшқәа рзы анира иағын ауа.

Үрт хәажәкырамза 22 ахәлыбиех, аконцерттә зал «Крокус Сити Холл» икалас атерористтә айт ағылар, итахаз ргәлашшәара иаңкны адипломатият хатарнакра ағапхы ашәткәа шытартон, ацәашкәа адиркуан.

Икалас арыщара ргәи ишалсыз аргышразы арах иаңт ақалақ ауаапсыра рнаос, ауаажәлларрате усзуфцәа, ахәынтаррате матурауаа. Икәгылоз зегыи Урыстәыла ажәлар, итахаз

уацәеи ртынхацәеи рхъаан ргәрышәи шыциеирышо, агәымбылъбаратә айт гәгәла ишақызыбо, Айсны есымша адиглареи ацхыраареи ишазхиу азгәртөн.

Айсны икоу Урыстәыла ацхажәэртә Михаил Шургалин еизаз зегыи иаадырпышыз агәцаракразы итахаз ҳәа реиҳәеит.

«Ари, аиашазы, даараза рыцхара дууп. Ахәынтарра Ахада, Жәлар Рейзара-Апарламент Аихабы, Айзә-министр ухәа егырт Айсны анахгағаа адишшыларақа қартиент. Айт зегыи хара Москвака идәиқаах-де-

ит. Абра еизаз иахъа итабуп ҳәа шәасхәэрт стахуп. Хиашъарате стратегият еизықазашақәа ас еипш икоу ахтықәа раан еиҳагы иғәгәхойт. Идуззаны итабуп ҳәа шәасхәйт абасала адиглара ахъашәйршыз азы», - ихәеит иара.

Айсны Ауаажәлларрате палата алахәйлә Изольда Ҳарба агера ганы дыкоуп, ари ирыцхашарадоу, иғәмбылъбароу ацгельоуракәа хымпада ишаарто, уи еиғызыкази иназығази иахъету ақәнага ишақырышәо.

Айсны адәнійкатәи аусқәа рми-нистр ихатыпуаф Одиссеи Бигәа ари илахъеиқәтагоу атрагедият амш аенни Айсны Урыстәыла ажәлар ргырса шыциенонашы инатшыны изгәеит.

«Хара иахъа акала иузмыришо, еилкааша змам, атыңч уаағсыра рныртәара иаңкыз ари атеракт хайд-нakyлелит. Ас еипш агәымбылъбаратә ус хәымгақәа гәгәла рәғагыларазы аапхьара қашқоит. Иахъа Айсны жәлар Урыстәылатәи Афедерация анахгәреи итахаз ртаацәеи ирыдышышиләт. Айсны Урыстәыла ажәлар есымша рааигәра иказааеит», - ихәеит иара.

Айсны Ауаажәлларрате палата амазанықәағ Ғәйли Қызыба агера ганы дыкоуп, ари ацгельоура қашқа зегыи иақәнагоу ахъирхәра ишақырышәо.

Айсны икоу Урыстәылатәи аүзынцыуаа Ркоординациате иедында ахантәафы Олег Иурченко зегыи ари иудауа аамтазы ахъышышиләтреи агәеанызареи аадырпшларц азы аапхьара қартиент.

Айсны икоу Урыстәыла ацхажәэртә Михаил Шургалин еизаз зегыи иаадырпышыз агәцаракразы итахаз ҳәа реиҳәеит.

«Ари, аиашазы, даараза рыцхара дууп. Ахәынтарра Ахада, Жәлар Рейзара-Апарламент Аихабы, Айзә-министр ухәа егырт Айсны анахгағаа адишшыларақа қартиент. Айт зегыи хара Москвака идәиқаах-де-

Алахъеиқәтдара амш

Айсны Ахәынтарра Ахада Аслан Бжъания Москва ақалақ, аконцерттә зал «Крокус Сити Холл» ағы икалас атерористтә айт инамаданы, хәажәкыра 24 Айсны алахъеиқәтә миши ирылеиҳәеит. Абри атәи аанаңхай Ахәынтарра Ахада ипресс-матцзуа.

Ари аенни атыла ахи-атыхәеи ахәынтаррате бираққәа лаштын.

Иаңыи иахъагы Айсны икоу Урыстәыла Ацхажәэртәх ауда анеира иаңуп. Урт атеракт ағы итахаз ауда ргәлашшәара азы ашәткәа наргоит, ацәашкәа адиркуеит.

Адипломатият хатарна-кәреи иаарту «Адышшыларақа рышәкәе».

Урыстәыла Аусеилыргарате комитет адиррақәа рыла, икалас атеракт ағы 137-фык ҭахеит, Афедер-рате Шәартадара Аматзура адиррақәа рыла 180- фык инареиҳаны ааха роует.

Хәажәкырамза 22 ахәлыбиех, гәиғәфкәи үңярла сибыйтаз ауда Москва ақалақ, убри аамтазы агәып «Пикник» аконцерт алага-раны иаңызашыз аконцерттә зал ду «Крокус Сити Холл» иақәлеит.

Урыстәыла Ацхажәэртәи

Ахәылбыи атеракт ағы итахаз ргәлашшәарц хәажәкыра 23 рзы Айсны икоу Урыстәыла Ацхажәэртәх инеит Айсны Ахәынтарра Ахада Ихатыпуаф Бадра Ғәйнба, Ахәынтарра Ахада Иусбартә анахгағаа Абесалом Кәарчиа, атәи анахгаға алахъылацәа, ахтны-қалақ ахада Беслан Ешба, ашколхәыцқәа, астудентцәа.

Ацхажәэртә ағы «Адышшыларақа рышәкәе» аадыртиит. Үака антамтәа қартиент. Ахәынтарра Ахада Ихатыпуаф Бадра Ғәйнба, Ахәынтарра Ахада Иусбартә анахгағаа Абесалом Кәарчиа, Айзә-министр актәи ихатыпуаф, аенергетикии атранспорти рмиинистр Җаныбек Нанба, ахтны-қалақ Ахадара аихабы Беслан Ешба.

Бадра Ғәйнба иуафрам, ишьяртәроу атерористтә айт ағы итахаз рууацәи ртынхацәи дрыдышишлеит.

«Ари, иғәымбылъбароу атерористтә айт ҳара зегыи ҳәгәтцәнза ииез хъаны икалеит. Итахаз үң-

аконцерттә зал «Крокус Сити Холл» ағы икалас, шәфыла акғы эхарамыз атыңч уаағсыра рыптазаара ғаҳыздәз атерористтә айт ағы иха-уз ажәбжы хлымзахақыр ҳаршанхеит. Атерорист - ахъирхәрәтә өхәра змам, даараза ихъанто қағыуруо. Жәхәэртәда, гәгәла ҳәкызыбогит ари агәымбылъбаратә айт. Ағара ҳроит ии аиқаацәеи анағаа аиқаацәеи хымпада ирыхәтоу ақәнага ишақырышәх. Айсны анахгаға итахаз зегыи рууацәи ртынхацәи ирыдышышиләт.

Ааха зауз зегыи иаарласны ршыапы иқәгыларц рзиеншашышиләт. Урыстәыла ажәлар рхъаа ртынхацәи, есымша рааигаара ҳәкоуп».

«Хатыр өзү Михаил Владимир-иң,

Урыстәыла анахгәра ирыдышышиләт

Айсны Ахәынтарра Ахада Аслан Бжъания «Крокус Сити Холл» ақын икалас атеракт иахъаны ауда ртахара инамаданы, В.В. Путин ихъзала адишшыларақи иаңгәеит.

Адишшыларақны иаңгәеит:

«Гәлсле дула ихадаҳқылелит Москва амтдан икалас ағыгашыгратә теракт иахъаны хара змамыз ауда ртахара.

Тәгәела ҳәкызыбогит ацгельоуцәа иргәгүзәи ахъимзах. Сара агера згөйт ҳамчәа еидкыланы ацгельоура ағапхылар шаҳалшо, ахара зду ирыхәтоу ишақырышәх.

Айсны Айзә-министр Александар Анқәаб Урыстәылатәи Афедерация Аихабыра Рхантәасы Михаил Мишустин «Крокус Сити Холл» икалас атеракт инамаданы дидишшышиләт.

Адишшыларақи, ахтакхылар, иаңгәеит:

«Хатыр өзү Михаил Владимир-иң,

РУСЛАН ҚАПБА

Амедицинаға ахъз

■ Аромантикатә цәахаа ақә-
нышшысы иссиришә еибаркуп
ахәйцәа руңне! Уантай ауп
зегы ҳәхъята. Ҳандухалак, ҳә-
рада, ҳәхъяратта шықәсқа ирғыз
хәңтәзаара адақъақәа зегы
хәлалашәрағы ияуанхахуа,
ираңауп аҳартә-сыртә ықамкәа
апхыз еиңи имфасуа. Аха, иң-
ушаша, дара иаанхазы убрі
ақара амалиат мчырымоуп, иха-
акәкәараға уңа-үжыс иалалоит
аптазаараз ағаҳәарен ағхә-
агарен үтәуа. Иқалап, аби апс-
хологиат фактор, иара иаҳығы,
ауатәүөса ртарадырра абрәнзә
ишаахъоугы, инагзаны атцаа-
ра ағзаргы. Баша иауихъе аурис
критик В. Г. Белински «Страшная
тайна личности человека» – ҳә.

Ааи, ауағы ихатара тқара раңа-
ла еиларсуп, нағызы зеилкара ма-
риам, зыңсы ту, иаарту обиектуп. Ус
шакәу артабыргеит абрақа иааз-
го ағырпштәы. Ауағы иага қантар-
гы, иага иеишшәаргы, даеаәзы иғәи
иту, дзыхъыцу даеаәзы дыршы
имағам, еснагы имағуп, иара иғы
иаимырхәәкә. Ус икоуп ауағы ип-
сабара.

Хара ҳаззози, иара схатагы
лакәушәа избоит схәычра
ашықәсқа (еиҳарак ашкол ста-
ланзатәни) рұнтытә пхыззас исгә-
лашәо, исхұнхъақәәз. Ашкол
сантартцоз иаанагоз, изыззәз шыс-
зеильмекаузы, үаҳ ацара сғы
аҳәон, уимо, шықәсқы шығызғы,
сашеиқаб Котик дырыг ианалага,
сициым сымут, артағы Канта
Қағынаисрықшаишаң сидикилеит.
Сызтаз ашкол саналгалак аттара уа
иаагылозшәа исыпхъаң. Аха нас,
аптазаараз излатасыз ала, зегы
еилкахеит...

Арасазыхъети Өхалатәи ала-
гартатә школ (уажәи С. Е. Қапба
иҳыз зху ажъярате школ) саналга,
лбаақа сцеит, уақа еиқәхапс иғы-
лан ихартәаам ажъярате школ. Аха, рыцхарас иаҳзықалаз, 1945
шықәсазы аттара ҳалаетт қыртшәа-
ла. Ари үәмәтәацәгъаны иаҳх-
аген. Ақы, зыңза иаҳзейлымкау-
з абызшәала аматәарқәа ртара
ҳаналага ҳұшқәкөйт, иаадыруаз,
бзия иаабоз ҳартсааға ғәара-па-
ра еимдүрпштә, «абелади» (Ст-
лин изы ауп изырхәөз) ибызшәа-
ла аттара шәаҳвадырғаз шәара
абнауаа шәзын инасып, дууп ҳәа
акәых ажәақәа рәғышшәон урок-
шыпхъа. Ихамызы, ихачхаян ихъа-
ны, ишамхыткарлалаганы ишхә-
рохозығы.

Сөздәа пытәк реиңш, сар-
ғы ихсьркәшит Арасазыхъ-
тәи ихартәаам ажъярате школ.
Сыхәшшәракәа бзиан, аха адираты
смағанан, избанзар ғырхә-
ла истон аматәарқәа иртәркуаз
аурокқәа. Ихъагы уантәи, ағыста
иххартә, исгәлашаша зақа ықо-
зуен! Убаскан зақағы атасаа рта-
ра карыжы, ашкол итәтци. Арас-
азыхъ маңара ақымкәа, Апсны
апсуса школқәа зегы ухағы иау-
гозар, угәи унархуа ақынза ихъа-
аугойт зақағы абағататә змаз
ағар ртарадырра ахъеипдүркъяз,
иғаҳа-дагәаны иқарта. Абас
хазнауит «абелади» (авожд) ибыз-
шәа!

Иаҳхысыз ағажәатәи ашәи-
шықәса 50-тәи ашықәса
антәамтәнза Очамчыра арайон ажъя-
рате школқәа ахъықа Тамшы
Гақәашы ақытакәа рәи ақын. Уб-
ри ақынта ажъярате школ салгарц
азыхәан саб иаша 3а зсағаны сте-
итетт Тамшытәи ажъярате школ.
Азнықазы исцәиудаҳеит, уимо,
иааныжыны ағынка – саҳыз, саҳы-
азз, сыңсы ахъықа Арасазыхъка
сцарғы цәғы исымбейт, аха ис-

АПСЫ ЗХОУ АЗАНААТ

зығағыт, нас сашыцилеит, ағыз-
цәа ғыцқәа срыланагалт. Апстаза-
ара иара атәи қанатцоит, даеакала
иүхәозар, ауағы дабжъоит, анапағы
даанагоит.

Абрақа ажәбатәи акласс итәэ
рахътә иқаларын зегы сара қәрала
среңтбизар, шәагаалагы схәычын,

тә Қарртәи амедицинатә институт
италеит Константин Ануа, Бубли
Гагәуа, Цицина Барганғыа, Изоль-
да Ажәнба, Җақәа Делба, иаҳхаг-
з аибашыра хлымзаах аан хабар-
да ибжъадырзыз, абағататә змаз,
Апсны зеапсазтәи анұныр Җыто
Амчба дталоит Қарртәи аполитех-

ажәбатәи акласс ағы дтәоуп үхәартә
сүкәмьыт. Насғы, ақыртшәа сапхар
иаҳәо зегы саҳауа, еилыскауа
сүкәмьыт, ғырхада Арасазыхъ
истсаз иснатаң адирра рацәак
сзақәгәрыумызт. Арахъ сөзы-
цәа ғыцқәа аптықа ҳәа иапхон,
еитархон изыпхъаз, даеакала
иүхәозар, ақыртшәа адиррағы
да-
реи сареи агеи ашхеи ҳажъян.
Сара уи пхасшыон, схәығене са-
ман, издыруаз ахәығы ахәашы
сақәшшәомызт. Исыздыруам зама-
са, аха сызланагалас сөзы-
сатаға ғыцқәа умашәа сирбоз-
шәа, уаҳ аттарағы ағыртқәыл ани-
мам, ихы зирғаакуес, дымци на-
ишхықытах ҳәа рхәөшшәа азәык-
ғыуық әлактақәа иртәзбаауан.
Ари схатәи гәрығақәа ихъа дуны
исзаплеит аматематикатә матәркәа
(алгебра, геометрия) ҳазтоз аттара,
ауағы зығы Валериан Лагвила-
ва сыйтакны саҳымаз. Уи иаҳәо
хәәпсакәа, уара ахан ақы зытуда
уакәзәм, аттареи уареи шәеимтәәм
ҳәа схы-сәи саҳапликәон. Ииашоуп,
сара аматематикеи сареи ҳәиматәа-
мьыт, даараذا сдырра лақәын, Арас-
азыхътәи сиртәағы Ражден Җада-
иа ихараны, ихатагы аарла ақын
ишидүрз.

Апсуса рабәа ишалоу еиңш, ажәа
ахы үмхәака атыхәа үзхәом ҳәа
стема хадахы сисаанзаң автобио-
графиятә қазшы ануబалалау сара
исхысуга ағалашәәрақәа иаазгаз,
амыцхәра мачк ақара ирнүшша-
зары, сатоумдан архыағ, избан-
зар, урт ағабагы иаҳвеиқәртту,
мамзарғы иаҳхеибартәауа ықоуп.

Афада зызбахә схәа Тамшы-
тәи ажъярате школ аётәи сөзы-
цәа ғыцқәа атасаа ҭаралагы, қазшылагы, азәи
диениткамәа дрылубаауан сантамтә
афырхатса хада, иаҳа Апсны зеап-
сазтәи ақытакәа Константин Да-
вид-ипа Ануа. Үсқан ажәбатәи акласс
ағы итәэ атасаа 1952 шықә-
сазы ажъярате школ иалгите. Арт
қыртшәала аттара этоз рағхатәи
ауштымтәа ракәын. Урт раҳъ-

никатә институт, апсуса периодикатә
кыпх зыбаба адыз Константин
Кәйтнин Қарртәи ахәынцарратә
университет атоурыхтә факультет.

Абар уи атәи үсқантәи асту-
дент Константин Ануа ишигәла-
иршо: «Апсны ҳалтны ҳарт еиңиз
рахъта азәғы ғыртты ҳамцаызт,
иаабоз ғыцбарақын. Қарт ақалакъ
ашықыра ҳналалт. Апшәарақәа ҳти-
ит қыртшәала, аиҳабыра рқынтаи
аҳылағаш ҳаман, ыңдала Миха
Делба дызхантәа Апсны Ами-
нистрәа Рсовет ақынты. Миха Дел-
ба иҳыз анысҳа, ислаласмыршәар
иҳақым абрақа иаазго афктеги. Қарртәи амедицинатә институт ағы
аттара анахтоз Миха Делба ҳага-
ракын, Қарт дненины (Үсқан
Апснытәи АССР Аминистрәа Рсовет
аҳантәағыс дықан) ҳтараиуртә
дымнекәа, шамахақақ ақымзар,
дымцаыз, ҳайрон, дхажъон, аба-
апы ҳашмәрыпхашъан, аттара бзи-
аны ишәтала, нағызы шәзанаат иа-
лишхәз адирра ҭаула ҭауу акы
шакәу еснагы ижәдүрзәар ауп,
ақытакъа ғыртты маңара даагыла-
зомызт, материаллагы дхажхраа-
зан – 50 маат (астипендия 25 маат
ракәын ишалу) ҳақыпхъаза ҳиаңт,
ҳақыпхъаз, аха ҳамағар иа-
мьыт. Ҳәарас иаҳахузеи, ҳәғи иаҳеон,
нағызы еилахқаауан аматура дукәа
змаз зегы ус ишықарымтоз. Ари
афакт иаҳнарбон Миха Констан-
тин-ипа Делба иғытбаа, Апс-
ны иацагылоз ағар шығәраиу-
з, урт ыңда апсадылы ажәлари
шымгъақоз шидыруаз, иаҳынз-
шош дышрыцхраауз.

Ҳарғы ҳақыпхъашо иаады-
руан иаҳахы занаат пыс иаҳаз,
мымыз иамаз адирра ҭаула ҭауу акы
аагара шакәыз. Ари аус қыртшәала
абжъарате ҭара иалгас ҳзын ус ала-
мала анапағы аагара мариамызт,
аудағаракәа ацын, аха зегы акоуп,
ххы-ҳақы ҳамеигза, ҳмаашшакәа,
ҳақхъақа ҳақхамшында ҳәа аттара
хтсон, Анцәа ду илыпхала ҳалгейт
хазтаз амедицинатә институт, ҳье-

Медицина поистине есть самое благородное из всех
искусств.

Гиппократ

жыт ҳақсадғыл ахъ.

Ари 1958 шықасы акын. Константин Давид-ипа Ануа раҳъа Баграт Шынқақа иабжъарал, аусура далагоит Қлоутәи ақытәи ахәышшәтәртә. Арақа уи аус ииң хышиқа, ҳақыым иаҳасабала апшәағы иоуит. Апсуса ҳақыым инеира ақытаяа еигәрттә, дры-
дрыкылеит гәхәарыла, избанзар, усқан уи ақарғы иаурацәахыз ап-
суа ҳақыымцәа. Нас, анцәа имтән,

хика уашәшәроу ачымаз-
цәа рыхшәтәра аан, амедици-
на иамоу атқарақәа ықанықаара
рҖылханы, уимо, зызбара ма-
риам аprobлемақәа анырхылтцауы
убап. Абра еснагы иаҳахуа
процедурақәа рнағсанғы, ақақым
иңәжәхахаа, иразра, иаамытшәа-
ра. Арт ақақым имазарп ахәтоуп
хәа еиқәссызхызаз ақашшакәа
фактор хадақәоуп апациент иғаб-
зиа ашықырғылары.

Константин Ануа итрадициатәу,
кәлеимдара аиауа апса ҭааца
даазеит. Уи иаб әдә (Давид) Ануа
абжъуаа рғы еиңдердүрүз, зче-
иңықа ықаз, унеиш-уашиш ҳәа
зархәоз, запсара ақын еиңш иха-
ракны изкыз апсуса ҳатдан. Уигы
иамоу ахыттыра, ус ажәған иа-
лығыны имазеит, даеакала иүхә-
зар, ажәла Ануа ижәттәзатәиуп,
абжъуаа рғы еиңдердүрүз, ахъз-
апша змоу, Апсны атеира иапсоу
ауа нағақәа (анхана, аинтелиген-
ция) алиаауан, иаҳығы иалиаауент.

Константин Давид-ипа изаағаа
иызыцәа, иқәлацәа ҳызыцыда Му-
зыка ҳәа иархәоит. Ари ахатә ҭ-
урхамоуп, амала илахъеиқәтаго-
уп, аха иара ихата ихархәап Музыка
ахынтыааз: «Схәыңын, ашколгы
стамлацыз сан дансыпх. Еснагы
данысгәләшәалак дыгәхъааганы
ауемада ҳәа еиматәнды атәу-
ра салагон, сырзәкәхуамызт ақы-
раамта. Ағнғы рғы ыңтәзәазар
акәхап, атәу-
ра атасаа саналагалак саб
пәсә шкәака, сәләи ари үи
шинахъа, иумор ҳәызыңы натат-
аны ихәаласызары ари арпс «иму-
зыка» иңәригез данбәкәтии
хәа. Убринхыс исыхъзхалеит ахъз
чыда Музыка. Сарғы ари ахъз сан
иаҳылдәшәалу, лара լкынты аи-
хай азы, иаңырхәо, бзия избоит,
сышхәызыз исыгхаз ан лыхаара
ханарттаауашаа сцә-сжы иаңы-
реует, исахалар стаҳуп сыйхъз чы-
да Музыка!»

Константин Давид-ипа ихатагы
иапциент итрадициатәу, насыла
иызычу апсуса ҭааца. Светлана
Иван-ипхай иареи ирихшет, ираа-
зит итоураз ахшара – апеи (Цын-
сыхъ) апхай (Ирма). Ағызғылары
раб изанаат ала еиҳа аттарақәа ир-
лент, ихақыымцәа. Исағылары
иаҳылары ишәүеит. Уағы иғәи
иархуеует аспециалист нога, Апсны
иататыз атаси бзиах Җынсыхъ Ануа
машылары ипстазаа ахъеахыз, икә-
ләр дахырлап. Аха дықоуп уи
итынхаз ипхай – Милена Ануа. Уи
сынтаа Петербургтәи арратә меди-
цинатә Академиағы ихлыркәшоит
ләр, пшзала лаби лабдуи реиңш
ларгы дықынмайт! Ирма Констан-
тин-ипхай Ануа аус луеит лашы Җын-
сыхъ Ануа еиңиаа, ҳақыым хадас
дымзаз анеркогиогиа диспансер
(ахәышшәтәртә) ҳақыым хадас. Иша-
або еиңш, итрадициатәу ари апсуса
тәаца ауаатәүөса рыпстазаа ари
иҳадароу азанаатқәа ируку – аме-
дицина пысы иаҳоу ақақымра кәа-
леимдара аиааргит. Ари итауру
афакт иаҳоғы кыр ықоуп.

